

XALQARO NORDIK UNIVERSITETI

**«O‘ZBEKISTON — 2030” STRATEGIYASINI
AMALGA OSHIRISH YO‘NALISHLARI VA
ISTIQBOLLARI YOSHLAR NIGOHIDA»
MAVZUSIDAGI RESPUBLIKA ILMIY-
AMALIY KONFERENSIYA**

Toshkent – 2024

<i>Normurodova S.B., Shodmonov R.G'. Til va marketing</i>	166
<i>Odilova D.O., Shodmonov R.G'. East asia counturies languages and cultures .</i>	171
<i>Nabiyeva N.A., Shodmonov R.G'. Til o'qitish usullari; o'rganilayotgan tillarni o'qitish uchun qo'llaniladigan usullar, til o'rganishning foydali tomonlari.....</i>	176
<i>Narzullayeva A.Sh., Shodmonov R.G'. Onlayn til o'rganish platformalari</i>	180
<i>Junaydullaxonova M.A., Shodmonov R.G'. Kitobxonlik va uning mohiyatini anglash</i>	184
<i>Yaxshiboyeva M.B., Shodmonov R.G'. Dunyo tillarining soni va turkiy til</i>	189

II SHUBA

<i>Абдалов А.Б. Роль развития рынка ценных бумаг в дальнейшем повышении инвестиционной привлекательности страны</i>	193
<i>Saidova I.X. Investitsion muhit va uni belgilovchi omillar (kambag'allik darajasi va o'zbekiston sharoitida unga ta'sir qiluvchi omillar.)</i>	199
<i>Sunnatullayeva M.G'. Aholi salomatligini ta'minlash bo'yicha islohotlar - xalq kelajagi uchun poydevor masalalari.....</i>	205
<i>Kenjayev N. Temuriyzoda shohruh mirzo hukumronligi davrida temuriylar saltanatida aholi salomatligini ta'minlash bo'yicha tabobat maktablarining faoliyati.....</i>	208
<i>Атаджанова А.У. Определить концентрированной системы в составе чёрный смородины выращиваемой в хорезмской области.....</i>	211
<i>Mohinur Sh.Sh., Shodmonov R.G'. Alohida ehtiyojga ega bo'lgan bolalarga inklyuziv ta'limning o'rni.....</i>	213
<i>Sobirjonova D., Shodmonov R.G'. Koxlear implant bolalar bilan olib boriladigan korreksion ishlar.....</i>	218
<i>Sayfullayeva F., Shodmonov R.G'. Bolalardagi senzetiv davr va nutq rivojlanishi</i>	222
<i>Xamidullayeva M.J., Shodmonov R.G'. Maxsus pedagogika va uning bo'limlari</i>	226
<i>Alieva F., Shodmonov R.G'. Ko'rishda nuqsoni bo'lgan bolalar</i>	230
<i>Qurbonova K.A., Shodmonov R.G'. Bolalarda musiqani rivojlantirish.....</i>	234
<i>Komilova R.D., Shodmonov R.G'. Harakat tayanch a'zolarida buzilish bo'lgan bolalar</i>	237
<i>Turlibekova O., Shodmonov R.G'. Aqli zaif tushunchasi</i>	242
<i>Abdugafurova A., Shodmonov R.G'. Ruhiy rivojlanishi sustlashgan bolalar....</i>	247
<i>Zayniddinova M.Sh., Shodmonov R.G'. Daun sindromli bolalar</i>	251

MUTAQILLIKDAN KEYINGI DAVRDA TRANSFORMATSIYALASHUV JARAYONLARI VA UNING AHAMIYATI

Boboeva Mohim Shukurovna¹

¹“Toshkent Davlat Transport Universiteti”

“Ijtimoiy fanlar” kafedrasi mustaqil tadqiqotchisi

Mexnat va ijtimoiy munosabatlar akademiyasi katta o'qituvchisi

boboevamohim@gmail.com.

Annotatsiya. Ushbu maqolada ekologik barqarorlikni ta'minlash va uning asosiy maqsadlari. Ekologik barqarorlikni ta'minlashda ekologik transformatsiya jarayonlarining ahamiyati. Ekologik transformatsiyani amalga oshirishda havo ifloslanishi, energiya samaradorligi, suvdan samarali foydalanish bo'yicha ustuvor yo'nalishlar ochib berilgan.

Kalit so'zlar : transformatsiya, ekologik barqarorlik, havo ifloslanishi, energiya samaradorligi, suvdan foydalanish.

Ilmiy adabiyotlarga 1850 – yillardan keyin kirib kelgan “Transformatsiya” atamasi dastlab biologiya soxasida bir xujayrani boshqa turdagi xujayra bilan transformatsiyalash qayta hosil qilish sifatida tadqiq qilingan bo'lsa bugungi kunda dunyo davlatlarining aksariyatida jamiyatning barcha soxalariga tadqiq qilinib o'zining amaliy ijobiy natijalarini ko'rsatib kelmoqda. Jumladan ikkinchi jaxon urushidan keyin Davlatlar Milliy ligasini qayta tashkillashtirish yo'li bilan o'zagi saqlanib qolingan Birlashgan Millatlar Tashkilotining tashkil topishi xalqaro tashkilotlar soxasidagi transformatsiyaning bir ko'rinishlaridan xisoblanadi.

Insoniyatning ijtimoiy hayotdagi munosabatlarida, ijtimoiy hayot soxalarini tashkil qilishdagi tanlagan yo'li bugungi kunda boshqa soxalarda bo'lgani kabi ekologik soxada xam transformatsiyalarni talab qilmoqda. O'zbekiston sharoitida bugungi kunda bir qator soxalarda transformatsiyalar amalga oshirildi va bular o'zining amaliy ifodasini ijobiy tomonlarga ko'rsatib kelmoqda. Masalan, iqtisodiy soxadagi transformatsiyalardan davlat ishtirokidagi korxonalarini isloh qilish va xususiyashtirishni olish mumkin. Jumladan bu soxada drayver sifatida yoqilg'i energetika kompleksidagi barcha ishtirokchi kompaniyalardagi transformatsiyalarni olish mumkin. Issiqlik elektr stansiyalari aksiyadorlik jamiyatini transformatsiya qilishning asosiy vazifasi bu ishlab chiqarilayotgan maxsulotlar tannarxini pasaytirish, operatsion samaradorlikni oshirish va uning ishonchli ishlashini ta'minlash maqsadida raqamli texnologiyalar va platformali yechimlarni tizimli ravishda joriy etish yo'li bilan uni raqabatbardosh kompaniyaga aylantirish xisoblanadi.

Yana bir misol sifatida O'zbekiston temir yo'llar tizimidagi transformatsiyani xam olish mumkin. Bu soxadagi muhim transformatsiya sifatida “O'zbekiston temir yo'llari” kompaniyasini rivojlantirish va xususiyashtirish strategiyasini ishlab chiqish bo'yicha tarif siyosatini takomillashtirish va tashuvlarni franshiza asosida xususiy sektorga berish ko'zda tutilgan edi. Jaxon banki bilan xamkorlikda o'zining

yo'lovchi va yuk vagonlariga ega bo'lgan xususiy operatorlar faoliyatini rivojlantirish hamda temir yo'l transporti xizmatlari bozorida raqobatni rivojlantirishga qaratilgan shaffof va moslashuvchan tarif tizimini yaratish yo'li bilan tarif siyosatini takomillashtirish belgilab qo'yilgan edi.

Boshqa soxalarda bo'lgani kabi ekologik barqarorlikni ta'minlash soxasida ham bugungi kun taraqqiyot darjasidan kelib chiqqan holda transformatsiya jarayonlarini tashkil qilish davr va zamon talabiga aylandi.

Ekologiya soxasidagi dastlabki transformatsiya bu mustaqillikni dastlabki yillaridan boshlab soxaga doir qonun hujjatlarini qayta ko'rib chiqish va takomillashtirish zaruriyatidan kelib chiqqan holda qonunlar, qarorlar va tuzilmalarni tashkil qilinishi va qabul qilinishi hisoblanadi. Xo'sh o'zi bugungi kunda ekologik barqarorlikni ta'minlash sharoitida transformatsiyalarni tashkil qilish nima sabadan kerak?

2022 yilgi malakatlar iqlimi va taraqqiyot xisobotida O'zbekiston 2050 yilga borib 50 million aholidan oshiq axolisi mavjud mamlakatlar qatoriga kiradi. Bu tabiiy ravishda belgilangan hudud doirasida aholining extiyojlarini qondirish zururiyatini keltirib chiqaradi. O'zi shunday xam O'zbekiston iqlim o'zgarishlarining voqeliklariga duch kelmoqda, bu qurib borayotgan Orol dengizining ekologik halokati va qurg'oqchilik, haddan tashqari issiqlik, yog'ingarchilikning o'zgaruvchanligi va chang bo'ronlari ko'payishida yaqqol namoyon bo'ladi. Atrof-muhitning ifloslanishi natijasida sog'liqqa etkazilgan zararning yillik xarajatlari dahshatli bo'lib, YaIMning 6,5 foizini tashkil etadi. Ayni shu muammolardan kelib chiqqan xolda oxirgi yillarda ekologik barqarorlikni ta'minlash soxasida amalga oshirilgan isloxlardan eng muhimi sifatida Tabiiy resurslar vazirligi Ekologiya, atrof-muhitni muhofaza qilish va iqlim o'zgarishi vazirligi deb o'zgartirildi.

Farmonga ko'ra, 2023-yil 1-iyuldan boshlab "Atrof-muhitni muhofaza qilish jamoat nazoratchisi" tizimi joriy etildi.

Shuningdek, Bosh prokurorning ekologiya, atrof-muhitni muhofaza qilish va o'rmon xo'jaligi sohasidagi qonun hujjatlariga rioya etilishi va ularning ijrosini nazorat qilish uchun mas'ul bo'lgan o'rinbosari lavozimi joriy etildi.

Vazirlik tomonidan alohida yuridik shaxs maqomiga ega bo'lmagan davlat ekologik nazorati inspeksiyasi tashkil etildi.

Hujjatda 2023-yil 1-dekabr qadar tumanlar (shaharlar)da atmosfera havosi ifloslanishini fon monitoringi bo'yicha avtomatlashtirilgan nimstansiyalar o'rnatilishi belgilangan. 2025-yil oxirigacha tajriba tariqasida respublika hududi bo'ylab havoning tabiiy ifloslanishi yuqori bo'lgan hududlar aholisini prognozlash va erta ogohlantirish tizimi joriy etilmoqda.

Bundan tashqari, 2024-yil oxirigacha respublikaning barcha hududlari bo'yicha ekologik baholash ko'rsatkichlari asosida eco-indicator.uz reytingi shakllantiriladi va har bir hududning ekologik pasporti chop etiladi.

Farmonga muvofiq, milliy tabiiy meros obyektlari ro'yxati joriy etilmoqda. 2024-yildan buyon har yili 500 milliard so'm ajratilib, mablag'lar quyidagilarga sarflanmoqda:

– “yashil belbog’”, “yashil bog’” va “yashil qoplamalar” qo’riqlanadigan o’rmon plantatsiyalari doimiy foydalanuvchilarga berilgunga qadar ularni yaratish va saqlash;

- magistral temir yo’llar va magistral yo’llar bo’ylab daraxt ko’chatlarini ekish;

-har bir tuman va shaharda kamida 5 gektar maydonda bog’lar barpo etish.

2023-yil oxirigacha har bir davlat tashkiloti va har bir boshqarma o’z bog’larini yaratadi va ular uch yil davomida parvarishlanadi.

2024-yil 1-yanvardan boshlab uy sharoitida yoki uy vazifasi asosida daraxt va buta ko’chatlarini yetishtirish faoliyati yakka tartibdagi tadbirkorlar shug’ullanishi mumkin bo’lgan faoliyat (ish, xizmat) hisoblanishida ko’rishimiz mumkin. Ammo shu va shu kabi boshqa choralarni ko’rishimizga qaramasdan, bir qator lokal va global muammolar talaygina.

Yaqinlashib kelayotgan iqlim xavf-xatarlari suv xavfsizligi, oziq-ovqat xavfsizligi va yerning degradatsiyasi bilan o’zaro bog’liq bo’lib, barqaror o’sishga tahdid soladi. Suvning 90 foizi sug’oriladigan dehqonchilik uchun sarflanayotgan va jahon miqyosida suv ta’minoti eng qiyin bo’lgan mamlakatlardan biriga aylanish prognozlariga ko’ra, O’zbekiston barqaror o’sishni ta’minlash uchun iqlimga mos qishloq xo’jaligi amaliyoti va suv resurslarini kompleks boshqarishni qo’llashi kerak. Hisob-kitoblarga ko’ra, iqlimning turli sohalarga salbiy ta’sirini bartaraf etish va yumshatish uchun 46,7 milliard dollar qo’shimcha sarmoya kiritiladi. Muammolar chuqur taxlil qilinib o’rganiladigan bo’lsa bundan xam ayanliroq ma’lumotlar keltirilishi mumkin. Xo’sh bu muammolarni baratarf etish uchun avvalambor qanday ishlar amalga oshirilishi kerak.

1. Xavoning ifloalanish darajasini nisbatan kamaytirish uchun yashil shaxarlarni rivojlantirish zarur. Bu yashil shaxarlar ixcham rejalashtirilgan bo’lib, biologik xilma – xillikni xisobga olgan holda tashkil qilinishi lozim.
2. Energiya samaradorligiga erishish energiya samaradorligi dasturlarini jadallashtirish va raqobatbardosh xususiy sektor tomonidan qayta tiklanadigan energiyani ishlab chiqarishni kengaytirish lozim. Undan tashqari yangi ko’mir qazib olinishini cheklash va tabiiy gazni maishiy maqsadlarda ishlatishni cheklash lozim.
3. Qishloq xo’jaligida sug’oriladigan tarmoqda suvdan samarali foydalanish tizimini joriy qilish lozim. Bir qator suv va energiyani tejaydigan texnologiyalarni joriy qilish lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar ro’yxati:

1. O’zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. T.: O’zbekiston, 2023 yil 30 aprel
2. “Davlat ishtirokidagi korxonalarini islox qilish va xususiylashtirishni jadallashtirish chora – tadbirlari to’g’risida” gi O’zbekiston respublikasi Prezidenti farmoni 2020 yil 27 oktyabr PF- 6096- son
3. “Ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish sohasini transformatsiya qilish va vakolatli davlat organi faoliyatini tashkil etish chora-tadbirlari

to'g'risida" O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmoni,
31.05.2023 yil PF – 81 – son

4. This article is an extended version of Sebastian Schiek, "Usbekistan wagt sich an ein Update [Uzbekistan dares to update its political system]," German Institute for International and Security Affairs, October 2017, https://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/aktuell/2017A68_ses.pdf.
5. <https://daryo.uz/en/2023/11/22/uzbekistan-requires-400bn-for-green-transformation-by-2060-ccdr>
6. M. Boboeva "Ekologik barqarorlikni ta'minlashda xalqaro va milliy tajriba". – T.: "Ijtimoiy davlat sharoitida jamiyatni faollashtirish va davlat fuqarolik xizmatini rivojlantirish imkoniyatlari" mavzusidagi xalqaro ilmiy – amaliy konferensiya materiallari to'plami. 2023 yil 26 may.

FUQAROLARNING TADBIRKORLIK BILAN SHUG'ULLANISH HUQUQINI HIMOYA QILISHNING ASOSIY SHAKLLARI HAMDA QONUNCHILIK ASOSLARI

Muxammadjonov Jasurbek Jaxongir o'g'li¹

¹O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi

Davlat va huquq intsituti tayanch doktoranti

e-mail: interlwayejr@gmail.com

Annotatsiya. Maqolada fuqarolarning tadbirkorlik bilan shug'ullanish huquqini himoyalashning asosiy shakllari masalasi yoritilgan bo'lib, ushbu himoya shakllarining faoliyati jarayonlarida qo'llaniladigan asosiy qonunchilik hujjatlarini tahlili olib borilgan. Fuqarolarga tadbirkorlik faoliyati bilan shug'ullanish uchun huquqiy shart-sharoitlar hamda erkinliklarni ta'minlab beruvchi qonunchilik hujjatlaridagi normalarning sharhiga alohida to'xtalib o'tilgan. Fuqarolarning ushbu huquqlarini himoyalashning asosiy tendensiyalari bo'yicha xulosalar chiqarilgan.

Kalit so'zlar: fuqarolarning tadbirkorlik huquqi, mulkka bo'lgan huquq, qonunchilik hujjalari, inson huquqlari himoyasi bo'yicha ombudsman, Konstitutsiya, Fuqarolik kodeksi.

Davlatning qonun ustuvorligini ta'minlovchi organlari faoliyatining iqtisodiy sektordagi huquqiy ta'sir doirasi iqtisodiy faoliyat bilan shug'ullanuvchi sub'ektlarning himoyasini ta'minlashda juda muhim ahamiyatga ega. Iqtisodiy faoliyat erkinligini ta'minlashning nazariy va uslubiy asoslarini chuqur tahlil qilinsa, fuqarolarning tadbirkorlik bilan shug'ullanishga bo'lgan huquqlarini himoya qilishning asosiy tendensiyalarini alohida ajratib ko'rastish mumkin bo'ladi. Fuqarolarning tadbirkorlik bilan shug'ullanish huquqini himoya qilishning asosiy shakllarini shartli ravishda quyidagi guruhlariga ajratish mumkin: